

UCHWAŁA NR LXVI/580/2024
RADY POWIATU ŁÓDZKIEGO WSCHODNIEGO

z dnia 25 stycznia 2024 r.

**w sprawie przyjęcia „Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej
w Powiecie Łódzkim Wschodnim na lata 2024 – 2026”**

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 a i art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526 oraz z 2023 r. poz. 572) w związku z art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 i 1429) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim na lata 2024 – 2026”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Łódzkiego Wschodniego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy informacyjnej Starostwa Powiatowego w Łodzi, w terminie 7 dni od daty podjęcia.

Przewodniczący Rady
Powiatu Łódzkiego Wschodniego

Sławomir Sokółowski

Załącznik
do Uchwały Nr LXVI/580/2024
Rady Powiatu Łódzkiego Wschodniego
z dnia 25 stycznia 2024 r.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej
w Powiecie Łódzkim Wschodnim
na lata 2024 - 2026

**OPRACOWANY PRZEZ
ZESPÓŁ DS. PIECZY ZASTĘPCZEJ
W POWIATOWYM CENTRUM POMOCY RODZINIE**

Łódź, styczeń 2024

Spis treści

Wstęp.....	4
1. Zadania własne powiatu.....	5
2. Organizacja pieczy zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim.....	8
2.1. Charakterystyka i analiza systemu pieczy zastępczej w powiecie łódzkim wschodnim w latach 2019 – 2022	12
2.2. Współpraca ze środowiskiem lokalnym i ośrodkiem adopcyjnym.....	19
2.3. Nabór kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej	20
3. Analiza danych z gmin dotyczących środowisk zagrożonych i zasobów własnych.....	22
4. Piecza zastępcza w powiecie łódzkim wschodnim w latach 2024 – 2026	23
5. Główne cele i kierunki działań w zakresie pieczy zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim.....	24
5.1. Wnioski do Programu.....	25
5.2. Główny cel Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026.....	25
5.3. Cele szczegółowe.....	25
5.4. Priorytety Programu.....	29
5.5. Zakładane rezultaty realizacji Programu.....	29
5.6. Beneficjenci Programu.....	30
5.7. Realizatorzy Programu.....	30
5.8. Partnerzy Programu.....	31
6. Monitoring Programu.....	32
7. Promocja Programu.....	35
8. Ewaluacja Programu.....	33
9. Miejsce i czas realizacji	33
10. Zasady finansowania Programu.....	33
11. Analiza SWOT Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej.....	34
12. Podsumowanie.....	35

Wstęp

Kolejny trzyletni Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim na lata 2024 – 2026, zwany dalej „Programem”, jest rozwinięciem Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 - 2028 i kontynuacją realizacji zadań, nałożonych na powiat ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jest powiatową jednostką organizacyjną samorządu powołaną m.in. do realizacji i koordynacji działań w zakresie pomocy społecznej, przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, jest również organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim.

Opracowanie i realizacja Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na trzy kolejne lata, z uwzględnieniem aktualnej sytuacji, ma na celu usprawnienie zadań określonych przez ustawę oraz zaplanowanie środków finansowych, w tym także pochodzących ze źródeł zewnętrznych.

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej został opracowany przez Zespół ds. Pieczy Zastępczej na podstawie analizy zebranych danych dotyczących umieszczonych dzieci i ich rodzin naturalnych, pozyskiwania kandydatów na rodziny zastępcze, innych informacji pozyskiwanych od pracowników socjalnych, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i asystentów rodzinnych.

Wzmocnienie spójności rodzin, pomoc w utrzymaniu naturalnych więzi w rodzinie, a także materialne i niematerialne wsparcie, czyli stworzenie rozwiązań profilaktycznych umożliwiających działania osłonowe zapobiegające izolacji i marginalizacji rodzin, to przedsięwzięcia na rzecz całej społeczności. W społeczeństwie rodzina zajmuje priorytetowe miejsce. W rodzinie wychowują się kolejne pokolenia, które w okresie swej dorosłości kształtują społeczeństwo. Uwzględnienie możliwości rozwojowych rodziny, jej zdolności do przezwycięzania braków i pokonywania trudności jest podstawą programów skierowanych na wspieranie rodziny zarówno biologicznej, jak i zastępczej.

Zawarte w niniejszym Programie propozycje pomocowe i kierunki działań mają na celu wsparcie rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji i ról społecznych.

1. Zadania własne powiatu z zakresu pieczy zastępczej

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zwana dalej „ustawą” określa działania gminy, powiatu i administracji rządowej z zakresu wsparcia rodziny, zwłaszcza takiej, która przejawia trudności w opiece i wychowaniu dzieci. Założeniem ustawy jest połączenie działań zmierzających do ochrony dzieci i stworzenia im odpowiednich warunków do rozwoju, zapewnienie możliwości dorastania w atmosferze miłości i troski, którą gwarantować ma rodzina naturalna, a jeśli jest to niemożliwe rodzina zastępcza.

Do zadań własnych gminy należy wsparcie rodzin naturalnych w występujących problemach związanych z prawidłowym wypełnianiem obowiązków wynikających z władzy rodzicielskiej. Gminy mają możliwość oferowania wsparcia poprzez asystenta rodziny. Jednak, gdy problemy okazują się nie do przezwyciężenia i zagrożony jest dobrostan małoletnich wówczas dziecko umieszczane jest w pieczy zastępczej, która ma za zadanie kompensować wcześniejsze braki opiekuńczo – wychowawcze środowiska biologicznego. Organizacja pieczy zastępczej należy do zadań własnych powiatu, który do tego celu wyznacza organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W Powiecie Łódzkim Wschodnim rolę organizatora pełni Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łodzi, w którym funkcjonuje zespół ds. pieczy zastępczej.

Do zadań własnych powiatu, zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należą:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- 2) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 3) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;

- 4) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 5) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- 6) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- 7) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia i specjalistycznego poradnictwa;
- 8) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- 9) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
- 10) wprowadzanie danych do rejestru, o którym mowa w art. 38d ust. 1 ustawy, ich aktualizacja i usuwanie;
- 11) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej albo centrum usług społecznych dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
- 12) finansowanie:
 - a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
 - b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,

c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;

14) sporządzanie, zgodnie ze wzorami udostępnionymi drogą elektroniczną przez ministra właściwego do spraw rodziny, sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3 ustawy;

15) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji, o której mowa w art. 193 ust. 8 ustawy.

Dodatkowo powiat ma zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, takie jak:

1) realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz rządowego programu, o którym mowa w art. 187a ust. 1 ustawy;

2) finansowanie pobytu w pieczy zastępczej osób, o których mowa w art. 5 ust. 3 ustawy;

2a) finansowanie:

a) wydatków związanych z dowozem do rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, a także związanych z odwiezieniem dziecka, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na czas określony, jeżeli sposób i zasady pokrycia kosztów powrotu dziecka nie wynikają z orzeczenia lub informacji sądu lub innego organu państwa obcego,

b) średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka oraz świadczeń pieniężnych,

c) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne

– dotyczących osób, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b i pkt 2a ustawy, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych.

2. Organizacja pieczy zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim

Dzieci powinny mieć możliwość wychowania w rodzinie biologicznej, jeżeli rodzina przeżywa trudności, ma problemy z prawidłowym funkcjonowaniem i opieką nad małoletnimi, wówczas zadaniem gminy jest zapewnienie takim osobom pomocy w przezwyciężeniu tych trudności. Szczególnie ważna jest praca asystenta rodziny, który pracuje z rodziną w środowisku i wspomaga podejmowane przez jej członków działania.

Rodzina wypełniając swe funkcje, zaspokaja następujące potrzeby człowieka:

- 1) bezpieczeństwa;
- 2) poznania;
- 3) akceptacji;
- 4) kontaktu emocjonalnego;
- 5) samodzielności;
- 6) posiadania.

Niektóre zjawiska społeczne zagrażają funkcjonowaniu rodzin, uniemożliwiając lub zagrażając realizacji podstawowych funkcji tej małej grupy społecznej. Dotyczy to funkcji socjalizacyjnej i ekonomicznej, zwłaszcza w obrębie wychowania, opieki, emocji i życia kulturalnego. Rodzina, która nie potrafi samodzielnie poradzić sobie z problemami staje się dysfunkcyjnym środowiskiem zagrażającym dziecku.

W momencie, gdy wszystkie możliwości wsparcia rodziny zawiodą, a dalszy pobyt w obecnym środowisku nie sprzyja rozwojowi dziecka, a czasem nawet zagraża jego życiu lub zdrowiu, wówczas dziecko może zostać umieszczone w pieczy zastępczej. Zadaniem pieczy zastępczej jest zapewnienie małoletnim właściwej opieki. Z założenia jest to rozwiązanie czasowe, do momentu uregulowania sytuacji rodziców biologicznych i przywrócenia władzy rodzicielskiej. Często jednak dzieci umieszczone w pieczy zastępczej pozostają w środowisku zastępczym do czasu usamodzielniania.

Konwencja Praw Dziecka, ratyfikowana przez Polskę w 1991 roku, stanowi, że „Dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub, gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa. Taka opieka może oznaczać adopcję, polegać na umieszczeniu w rodzinie zastępczej lub gdy jest to niezbędne, w odpowiedniej instytucji”.

Dziecku, które z różnych przyczyn nie może wychowywać się w swojej naturalnej rodzinie, państwo zapewnia opiekę i wychowanie w pieczy zastępczej. Aktualnym aktem prawnym w Polsce regulującym tę kwestię jest ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Organizacja pieczy zastępczej w formie rodzinnej lub instytucjonalnej jest zadaniem własnym powiatu lub województwa.

Rodzinne formy pieczy zastępczej to:

- 1) rodzina spokrewniona – tworzona jest przez małżonków lub osobę niepozostającą w związku małżeńskim, będących wstępnymi lub rodzeństwem dziecka;
- 2) rodzina niezawodowa – mogą ją tworzyć małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka, w tym przez osoby z dalszej rodziny lub osoby obce;
- 3) rodzina zawodowa – małżonkowie lub osoba, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka; rodzina otrzymuje wynagrodzenie za pełnienie swojej funkcji;
- 4) rodzinny dom dziecka – małżonkowie lub osoba, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka; rodzina otrzymuje wynagrodzenie za pełnienie swojej funkcji.

Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka, na ich wniosek, są wspierane przez rodziny pomocowe. W celu realizacji planów pomocy dziecku rodziny współpracują z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim oraz mogą również liczyć na pomoc specjalistów (psychologa, prawnika, pracownika socjalnego).

Rodziny zawodowe dzielą się na:

- 1) zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego;
- 2) zawodowe specjalistyczne;
- 3) zawodowe (do 3 dzieci);
- 4) rodzinny dom dziecka (do 8 dzieci).

Wsparcie osób pełnoletnich opuszczających pieczę zastępczą. Pełnoletni wychowankowie opuszczający placówki opiekuńczo – wychowawcze czy rodziny zastępcze mogą liczyć na pomoc materialną w formie świadczenia na:

- a) kontynuowanie nauki,
- b) usamodzielnienie,
- c) zagospodarowanie.

Pomoc niematerialna świadczona jest w postaci pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, czy zatrudnienia.

Podstawą do przyznania osobie usamodzielnianej pomocy jest posiadanie zatwierdzonego indywidualnego programu usamodzielnienia. Dokument ten określa szczegółowo jakie działania ma zamiar podjąć osoba usamodzielniania po osiągnięciu pełnoletności. Dotyczą one dalszego kształcenia, podjęcia zatrudnienia oraz odpowiednich warunków mieszkaniowych. Wskazane cele wychowanek osiąga dzięki wsparciu opiekuna usamodzielnienia.

Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej są szczegółowo określone w art. 76 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a należą do nich:

- 1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej;
- 3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 4) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka;
- 5) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;

- 6) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby;
- 7) zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych;
- 8) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy;
- 9) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, centrum usług społecznych, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi;
- 10) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 11) zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;
- 12) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;
- 13) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą;
- 14) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, o której mowa w art. 42 ust. 7 ustawy, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 15) zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego;
- 16) zapewnianie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji;
- 17) przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy;

- 18) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 19) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku;
- 20) wprowadzanie danych do rejestru, o którym mowa w art. 38d ust. 1 ustawy, ich aktualizacja i usuwanie.

2.1. Charakterystyka i analiza systemu pieczy zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim w latach 2019 – 2022

Organizacja pieczy zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim opiera się wyłącznie na rodzinnych formach pieczy zastępczej. Powiat nie prowadzi placówek opiekuńczo – wychowawczych. Dzieci wymagające tej formy zabezpieczenia umieszczane są w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza powiatem. Obecnie dzięki rozwojowi rodzicielstwa zastępczego na terenie Powiatu zapewniamy opiekę i wychowanie nie tylko dzieciom z terenu powiat, ale także wspieramy innych organizatorów.

Tabela nr 1. *Liczba rodzin zastępczych w powiecie łódzkim wschodnim w latach 2019 – 2022*

	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
<i>ogólna liczba rodzin zastępczych</i>	103	113	100	101
<i>rodziny zastępcze spokrewnione</i>	57	62	58	28
<i>rodziny zastępcze niezawodowe</i>	33	40	32	62
<i>rodziny zastępcze zawodowe</i>	10	8	6	7
<i>rodzinne domy dziecka</i>	3	3	4	4

Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z zakresu pieczy zastępczej w latach 2019- 2022

Wzrasta zainteresowanie zawodowymi formami związanymi z rodzicielstwem zastępczym. W 2021 roku zawarto umowę na prowadzenie rodzinnego domu dziecka, natomiast 2022 roku pozyskaliśmy kandydatów na prowadzenie zawodowej rodziny zastępczej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego, co całkowicie zabezpieczyło potrzeby Powiatu

w zakresie wsparcia interwencyjnego. Obecnie najpilniejszą potrzebą Powiatu pozostaje zawarcie umowy na prowadzenie rodziny zastępczej zawodowej specjalistycznej, która sprawowałaby opiekę nad dziećmi z niepełnosprawnością lub małoletnimi matkami.

Tabela nr 2. *Liczba rodzin zastępczych utworzonych i rodzin zastępczych rozwiązanych w latach 2019 – 2022*

	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
<i>ogólna liczba nowych rodzin zastępczych</i>	8	17	9	13
<i>ogólna liczba rozwiązanych rodzin zastępczych</i>	4	4	22	17

Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z zakresu pieczy zastępczej w latach 2019- 2022

Powyższa tabela prezentuje liczbę rodzin zastępczych, które we wskazanym roku kalendarzowym zostały nowo utworzone i rozpoczęły współpracę z organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej z terenu powiatu łódzkiego wschodniego, a także liczbę rodzin zastępczych, które zostały rozwiązane. Rozwiązanie rodzin zastępczych następowało z różnych przyczyn są to między innymi: usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków, powrót dziecka do rodziny biologicznej, niewłaściwe sprawowanie pieczy zastępczej przez rodziców zastępczych czy trudności w sprawowaniu opieki, a także adopcje umieszczonych w pieczy zastępczej dzieci.

Tabela nr 3. *Liczba wychowanków pieczy zastępczej umieszczonych na terenie powiatu łódzkiego wschodniego w latach 2019 - 2022¹*

	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
<i>ogólna liczba wychowanków</i>	166	178	161	176
<i>wychowankowie spokrewnionych rodzin zastępczych</i>	80	84	76	83
<i>wychowankowie niezawodowych rodzin zastępczych</i>	39	49	38	40
<i>wychowankowie zawodowych rodzin zastępczych</i>	26	26	31	30
<i>wychowankowie rodzinnych domów dziecka</i>	21	19	16	23

Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z zakresu pieczy zastępczej w latach 2019- 2022

¹ Stan ukazuje liczbę umieszczonych dzieci na koniec każdego roku kalendarzowego tj. 31 grudnia danego roku.

Z przedstawionych danych w tabeli wynika, że liczba dzieci umieszczanych w poszczególnych formach pieczy zastępczej nie ulega znaczącym zmianom w ciągu czterech lat.

Tabela nr 4. *Liczba nowo umieszczonych dzieci w pieczy zastępczej na terenie powiatu łódzkiego wschodniego w latach 2019 - 2022*

	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
<i>ogólna liczba rodzin zastępczych</i>	19	24	21	49
<i>rodziny zastępcze spokrewnione</i>	10	9	6	9
<i>rodziny zastępcze niezawodowe</i>	0	9	2	6
<i>rodziny zastępcze zawodowe</i>	8	5	8	9
<i>rodzinne domy dziecka</i>	1	1	5	4

Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z zakresu pieczy zastępczej w latach 2019- 2022

Analizując dane dotyczące umieszczeń dzieci w pieczy zastępczej na terenie powiatu łódzkiego wschodniego na przestrzeni ostatnich lat widoczna jest tendencja do umieszczania dzieci z rodzin naturalnych, które w nieprawidłowy sposób sprawują opiekę nad podopiecznymi. W roku 2019 bezpośrednio z rodzin naturalnych do pieczy zastępczej trafiło 13 dzieci, w 2020 roku również 13. W roku 2021 z rodzin naturalnych odebranych zostało 18 dzieci, a w 2022 takich przypadków było 40. Dzieci częściej, niż w poprzednich latach, umieszczane są w rodzinach niezawodowych i zawodowych, co może wskazywać na brak osób spełniających kryteria stawiane kandydatom na rodziny zastępcze spokrewnione w najbliższej rodzinie, lub braku więzi z najbliższą rodziną.

Zwiększyła się również liczba dzieci odbieranych z interwencji na podstawie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Najczęstszą przyczyną odebrania dziecka spod opieki rodziny biologicznej jest bezpośrednie zagrożenie zdrowia, życia lub dobrostanu małoletnich.

Przyczyny umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej to głównie uzależnienie rodziców najczęściej od alkoholu i bezpośrednio związana z tym bezradność opiekuńczo – wychowawcza, a często także przemoc i zaniedbania opiekuńcze związane z uzależnieniem.

Często analizując historię rodziny trudno jest jednoznacznie stwierdzić co zapoczątkowało problemy w danym środowisku. Większość środowisk była przez lata objęta wsparciem ośrodków pomocy społecznej, które organizowały różne formy wsparcia i pomoc.

Tabela nr 5. Przyczyny umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej na terenie powiatu łódzkiego wschodniego w latach 2019 – 2022²

		2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
<i>sieroctwo / półsieroctwo</i>		5	13	21	28
<i>uzależnienia</i>	<i>od alkoholu</i>	131	123	135	106
	<i>inne</i>	8	5	0	3
<i>przemoc w rodzinie</i>		0	3	1	2
<i>bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych</i>		16	40	14	34
<i>niepełnosprawności co najmniej</i>		9	2	9	8
<i>długotrwałej choroby</i>		1	5	1	1
<i>inne</i>		2	27	5	16

² W przypadku, gdy główna przyczyna jest trudna do ustalenia wymienionych zostało kilka.

Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z zakresu pieczy zastępczej w latach 2019- 2022

Powyższa tabela wskazuje, jak znacząca jest przewaga związana z umieszczeniami dzieci w pieczy zastępczej, będące skutkami uzależnienia rodziców od alkoholu, a pozostałymi przyczynami. Uzależnienie od alkoholu jest od wielu lat najpowszechniejszym problemem zdrowotnym, psychologicznym i społecznym. Jak dotąd nie opracowano skutecznego leczenia tej choroby, oprócz abstynencji. Obecne metody pracy z osobą uzależnioną nie są nastawione jedynie na odseparowanie chorego od alkoholu, ale mają charakter bardziej holistyczny. Alkoholizm ma zróżnicowany charakter i przebiega w każdym przypadku inaczej, niemniej jednak jest zagrożeniem dla prawidłowego funkcjonowania rodziny. W wielu rodzinach daje się zauważyć zjawisko powielenia stylu życia rodziców. Problem nadużywania alkoholu przez

podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany, ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, bieda, problemy wychowawcze i zdrowotne. Alkoholizm to częsta przyczyna interwencji sądu w sprawy opiekuńczo – wychowawcze i przemocowe.

Z chorobą alkoholową wiąże się inne zjawisko, które określane jest terminem Płodowego Zespołu Alkoholowego (FASD) określającym wszystkie szkody pojawiające się u dziecka narażonego w życiu płodowym na działanie alkoholu. Szkody, te dotyczą układu nerwowego, dysmorfii twarzy, czy zaburzeń w funkcjonowaniu i są nieodwracalne. Wiele dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej ma takie schorzenie. Trudno wskazać liczbę dzieci cierpiących z powodu syndromu FASD, ponieważ diagnozowanie syndromu nie było tak dostępne jak obecnie. Na terenie województwa łódzkiego funkcjonuje Regionalny Punkt Diagnozy i Terapii FASD w Łodzi. W ramach działalności Punktu wykonywana jest diagnoza z zaleceniami dla opiekunów dziecka, a także możliwe jest podjęcie terapii.

W kolejnej tabeli przedstawiono wiek dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w poszczególnych latach w całym roku kalendarzowym.

Tabela nr 6. *Wiek dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na terenie powiatu łódzkiego wschodniego w latach 2019 – 2022*

	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
<i>Dzieci w pieczy ogółem:</i>	174	195	186	185
<i>poniżej 1 roku</i>	0	0	3	3
<i>od 1 roku do 3 lat</i>	7	11	13	27
<i>4 – 6 lat</i>	14	21	16	20
<i>7 – 13 lat</i>	67	75	71	69
<i>14 – 17 lat</i>	56	43	49	39
<i>18 – 24 lata</i>	30	45	34	27

Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z zakresu pieczy zastępczej w latach 2019- 2022

Analizując powyższe dane można zaobserwować znaczący wzrost umieszczeń dzieci małych do 6 roku życia oraz stopniowe zmniejszanie ilości dzieci umieszczonych w pieczy

zastępczej w wieku powyżej 14 roku życia. Wśród dzieci, które przebywają w rodzinnej pieczy zastępczej najwięcej jest dzieci w przedziale wiekowym 7 – 17 lata.

Powody opuszczenia rodzinnej pieczy zastępczej

Powodów dla których wychowankowie opuszczają pieczę zastępczą jest wiele i są różne, jednak można je podzielić na dwa rodzaje. Opuszczenie pieczy zastępczej niezależne od wychowanka tj. przed osiągnięciem pełnoletności na przykład na skutek odzyskania pełni praw rodzicielskich przez rodziców lub adopcji. Drugi rodzaj to opuszczenie pieczy zastępczej po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności i możliwość decydowania o własnym losie. W tym przypadku podopieczni najczęściej albo zakładają własne gospodarstwa domowe albo wracają do rodziny biologicznej.

Tabela nr 7. Przyczyny opuszczenia pieczy zastępczej w latach 2019 – 2022

l.p.	Powody opuszczenia rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba dzieci			
		2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
1.	<i>dzieci do 18 r. ż.</i>	5	2	6	12
2.	<i>powróciły do rodziny naturalnej</i>	1	2	3	3
3.	<i>zostały umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej</i>	0	0	1	0
4.	<i>zostały umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej</i>	1	0	0	0
5.	<i>zostały przysposobione</i>	0	0	2	4
6.	<i>zostały umieszczone w MOW</i>	0	0	0	0
7.	<i>inne</i>	3	0	0	5
8.	<i>osoby powyżej 18 r. ż.</i>	3	3	7	11
9.	<i>powróciły do rodziny naturalnej</i>	0	1	1	0
10.	<i>zawyżyły własne gospodarstwa domowe</i>	3	1	6	11
11.	<i>inne</i>	0	1	0	0

Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z zakresu pieczy zastępczej w latach 2019- 2022

Analizując powyższe dane stwierdzić można, że najczęstszym powodem opuszczenia pieczy zastępczej jest usamodzielnienie się wychowanków rodzin zastępczych i założenie własnego gospodarstwa domowego.

Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej do czasu zakończenia nauki mogą liczyć na wsparcie finansowe, a po zakończeniu indywidualnego programu usamodzielnienia dostają jednorazowe wsparcie finansowe na usamodzielnienie i zagospodarowanie. Mają też pierwszeństwo w uzyskaniu lokalu z gminy, o ile gmina takimi lokalami dysponuje.

Dokonanie oceny sytuacji dzieci należy, również do zadań organizatora pieczy zastępczej. W celu dokonania takiej oceny zwoływane jest posiedzenie, na którym w obecności rodziców zastępczych, rodziców biologicznych, przedstawiciela organizatora, przedstawiciela ośrodka adopcyjnego, psychologa i w zależności od potrzeb przedstawiciela szkoły, ośrodka pomocy społecznej, kuratora itp. omawiana jest aktualna sytuacja dziecka, a także określana zasadność dalszego pobytu w pieczy zastępczej.

Brak zasadności pobytu dziecka w pieczy zastępczej może wynikać z możliwości powrotu do środowiska rodzinnego, uregulowania sytuacji prawnej i możliwości przysposobienia, albo konieczności zmiany aktualnego środowiska zastępczego.

Częstotliwość ww. posiedzeń uzależniona jest od wieku dzieci. W przypadku małoletnich do 3 roku życia konieczne jest omawianie ich sytuacji co 3 miesiące, natomiast w przypadku starszych dzieci co 6 miesięcy.

Tabela nr 8. *Ilość ocen sytuacji dzieci dokonanych w latach 2019 – 2022*

	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
<i>ilość ocen sytuacji dziecka</i>	277	282	291	287

Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z zakresu pieczy zastępczej w latach 2019- 2022

Ilość ocen jest uzależniona od ilości dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej i dotyczy jedynie osób małoletnich. Nie wszystkie opinie wskazują na zasadność dalszego pobytu w pieczy zastępczej. W roku 2019 opinii o braku zasadności dalszego pobytu w rodzinie zastępczej wydano 8, w roku 2020 – 7, w roku 2021 – 9 i w roku 2022 – 9. Wszystkie przekazywane są do sądu rodzinnego celem podjęcia dalszych decyzji względem dziecka i do rodziny zastępczej.

Oceny rodzin zastępczych wydawane są przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Nowo utworzone rodziny są oceniane po roku swojego funkcjonowania, następna ocena jest sporządzana po kolejnym roku, a potem co trzy lata. Oceny przekazywane są do sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej, jak i samej rodzinie. Od oceny przysługuje możliwość złożenia odwołania do starosty. W przypadku negatywnej oceny rodziny zastępczej, następna zostaje sporządzona po sześciu miesiącach, druga negatywna ocena powinna skutkować rozwiązaniem rodziny zastępczej.

Tabela nr 9. Ilość ocen rodzin zastępczych sporządzonych w latach 2019 – 2022

	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
<i>ilość ocen rodzin zastępczych</i>	47	26	24	37
<i>w tym ilość ocen negatywnych</i>	1	1	2	0

Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z zakresu pieczy zastępczej w latach 2019- 2022

Oceniając funkcjonowanie rodziny zastępczej bierze się pod uwagę wiele aspektów opieki nad dzieckiem. Zapewnienie wychowankowi odpowiednich warunków materialno – bytowych oraz rozwojowych, miejsce dziecka w rodzinie, zapewnienie opieki medycznej, wyrównywanie ewentualnych braków, organizacja czasu wolnego, zapewnienie kontaktów z rodziną biologiczną i współpraca z organizatorem, w tym z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej.

Wszystkie rodziny na terenie powiatu mogą liczyć na wsparcie zespołu ds. pieczy zastępczej, w tym pracowników socjalnych, psychologów, prawnika, a przede wszystkim koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Jeśli zakres pomocy wykracza poza możliwości jednostki poszukujemy wsparcia zewnętrznego.

2.2. Współpraca ze środowiskiem lokalnym i ośrodkiem adopcyjnym

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej współpracuje z środowiskiem lokalnym w celu realizacji swoich zadań, a przede wszystkim w celu zapewnienia podopiecznym rodzinnej pieczy zastępczej odpowiedniej pomocy. Współpracujemy z ośrodkami pomocy społecznej, poradnią psychologiczno – pedagogiczną, szkołami, przedszkolami, sądami, w tym z kuratorami, czy urzędami miast itp. Współpraca dotyczy najczęściej uzyskania informacji

na temat możliwości powrotu dziecka do środowiska rodziny biologicznej lub uregulowania jego sytuacji prawnej. Natomiast koordynatorzy ściśle współpracują z przedszkolami i szkołami, do których uczęszczają podopieczni rodzin zastępczych w zakresie pomocy wychowankom i zapewnieniu najlepszego wsparcia na terenie danej placówki lub poza nią.

Dzieci z uregulowaną sytuacją prawną **zgłaszane są do Regionalnego Ośrodka Adopcyjnego w Łodzi** celem podjęcia decyzji o kwalifikacji do adopcji i poszukiwaniu rodziny przysposabiającej. Organizator po powzięciu informacji o uregulowaniu sytuacji prawnej dziecka, która umożliwia jego przysposobienie jest zobowiązany do przekazania do właściwego ośrodka adopcyjnego informacji o dziecku, są to opinie wskazane w art. 139a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Tabela nr 10. *Ilość dzieci zgłoszonych do ośrodka adopcyjnego w latach 2019 – 2022*

	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
<i>ilość zgłoszonych dzieci</i>	0	12	11	10
<i>w tym ilość dzieci przysposobionych</i>	0	0	2	2

Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z zakresu pieczy zastępczej w latach 2019- 2022

Analizując powyższe dane można odnieść wrażenie, że ilość dzieci przysposobionych jest niewielka, jednak należy wziąć pod uwagę, iż nie każde zgłaszane dziecko może zostać zakwalifikowane do adopcji. Najczęściej przyczyną braku kwalifikacji jest niezgoda opiekuna prawnego dziecka na przysposobienie lub więź emocjonalna z rodzeństwem.

2.3. Nabór kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej

Prowadzenie naboru kandydatów na rodziców zastępczych jest jednym z ważniejszych zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej jest zgodny z ogólnokrajowym planem deinstytucjonalizacji pieczy. W Powiecie Łódzkim Wschodnim tylko forma rodzinna pieczy jest rozwijana przede wszystkim dlatego, że zakłada bardziej podmiotowe traktowanie podopiecznych i umieszczenie w środowisku rodzinnym.

Procedura uzyskania kwalifikacji potrzebnych do zostania rodziną zastępczą niezawodową, zawodową czy prowadzącym rodzinny dom dziecka składa się z trzech etapów. Etap pierwszy to wstępna kwalifikacja na szkolenie. Pracownicy organizatora sprawdzają czy osoby spełniają wszystkie wymogi ustawowe stawiane kandydatkom na rodziców zastępczych.

Jeśli tak, uzyskują kwalifikację na szkolenie. W Powiecie Łódzkim Wschodnim szkolenie dla kandydatów prowadzone jest wg. programu RODZINA przez trenerów z Ośrodka Rodzin Zastępczych TRAD „Szansa” w Łodzi zgodnie z umowami, zawartymi na podstawie art. 43 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pomiędzy PCPR-em a Oddziałem Terenowym TRAD w Łodzi – stanowi to drugi etap. Ostatnim, trzecim etapem jest wydanie zaświadczenia kwalifikacyjnego, odbywa się to po omówieniu poprzednich dwóch etapów w czasie posiedzenia komisji kwalifikacyjnej.

Tabela nr 11. *Ilość kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej w latach 2019 – 2022*

	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
<i>ilość kandydatów</i>	7	11	8	14
<i>ilość nowoutworzonych rodzin</i>	2	5	3	8

Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z zakresu pieczy zastępczej w latach 2019- 2022

Analizując powyższe dane zauważyć można wzrost zainteresowania pełnieniem funkcji rodziny zastępczej, co prawdopodobnie jest związanej z propagowaniem idei rodzicielstwa zastępczego i zwiększeniem świadomości społecznej.

Inaczej wygląda sytuacja w momencie utworzenia rodziny zastępczej spokrewnionej, którą tworzy osoba lub małżonkowie będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. O utworzeniu tego typu rodziny najczęściej decyduje sąd po zasięgnięciu opinii organizatora pieczy zastępczej dotyczącej sytuacji materialno – bytowej i spełniania warunków określonych w art. 42 ww. ustawy. W przypadku rodziny zastępczej spokrewnionej nie jest konieczne odbycie szkolenia.

Dla osób, które tworzą rodziny zastępcze organizator zapewnia również udział w szkoleniach podnoszących kwalifikacje. Tematyka szkoleń dobierana jest zgodnie z potrzebami uczestników. W 2019 i 2020 roku odbyło się jedno szkolenie, w 2022 roku dwa szkolenia, natomiast w 2021 roku z uwagi na epidemię COVID-19 szkolenia nie odbyły się.

3. Analiza danych z Gmin dotyczących środowisk zagrożonych i zasobów własnych.

W skład Powiatu Łódzkiego Wschodniego wchodzi sześć gmin: Nowosolna, Brójce, Andrespol, Koluszki, Tuszyn i Rzgów. Każda z gmin posiada ośrodek pomocy społecznej, którego jednym z zadań jest wspieranie rodzin przeżywających trudności. Jedną z form wsparcia takich rodzin jest współpraca z asystentem rodziny, który świadczy pomoc w środowisku. Współpraca z asystentem rodziny może rozpocząć się na wniosek pracownika socjalnego lub rodziny. W niektórych przypadkach to sąd zobowiązuje rodzinę do współpracy z asystentem. Zazwyczaj jest on przydzielany rodzinie z dziećmi, zdarza się jednak, że asystent współpracuje z osobami, które utraciły dzieci i starają się o ich odzyskanie.

Tabela nr 12. *Liczba asystentów rodzin w poszczególnych gminach.*

	Nazwa gminy	Liczba zatrudnionych asystentów
1.	Andrespol	1
2.	Brójce	1
3.	Koluszki	2
4.	Nowosolna	1
5.	Rzgów	1
6.	Tuszyn	2

Źródło: Ankiety przekazane przez gminy powiatu łódzkiego wschodniego

Wszystkie gminy uznają, że ilość zatrudnionych asystentów jest wystarczająca, w związku z tym nie planują zatrudnienia osób na tym stanowisku.

Najczęstszym problemem społecznym w rodzinach wskazywanym przez gminy jest alkoholizm, bądź ogólnie uzależnienia, ponieważ częściowo osoby nadużywają zarówno alkoholu, jak i substancji psychoaktywnych. W drugiej kolejności pojawia się problem przemocy, następnie bezrobocie.

Gminy zostały również zapytane o ilość dzieci zagrożonych obecnie umieszczeniem w pieczy zastępczej, odpowiedź obrazuje tabela poniżej.

Tabela nr 13. *Liczba dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej w poszczególnych gminach*

	Nazwa gminy	Liczba zatrudnionych asystentów
1.	Andrespol	0
2.	Brójce	2
3.	Koluszki	3
4.	Nowosolna	0
5.	Rzgów	1
6.	Tuszyn	16

Źródło: Ankiety przekazane przez gminy powiatu łódzkiego wschodniego

4. Piecza zastępcza w Powiecie Łódzkim Wschodnim w latach 2024 - 2026

Głównym założeniem na najbliższe lata jest utworzenie rodziny zastępczej specjalistycznej. W tym typie rodziny umieszcza się dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności oraz dzieci na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich lub małoletnie matki z dziećmi. W rodzinie specjalistycznej w tym samym czasie nie można umieścić dzieci z niepełnosprawnością i małoletnich umieszczanych na podstawie ww. ustawy o postępowaniu w sprawie nieletnich. Jak dotąd brakuje kandydatów chętnych do utworzenia tego typu rodziny.

Kolejną potrzebą powiatu jest zwiększenie zawodowych rodziny zastępczych, w których można umieścić do 3 dzieci. Takie środowisko daje większą pewność podmiotowego traktowania i poświęcenia wystarczającej uwagi potrzebom umieszczonego dziecka.

Z uwagi na długość postępowań sądowych prowadzących do uregulowania sytuacji dziecka czas przebywania wychowanków w zawodowej rodzinie zastępczej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego również ulega wydłużeniu w związku z tym ważne byłoby również pozyskanie kandydatów do prowadzenia tego typu rodziny zastępczej.

Tabela nr 14. *Limity nowych rodzin zastępczych zawodowych w Powiecie Łódzkim Wschodnim na lata 2024 – 2026.*

Rok	Limit ilości nowych rodzin zawodowych
2024	2
2025	2
2026	1

Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z zakresu pieczy zastępczej w latach 2019- 2022

5. Główne cele i kierunki działań w zakresie pieczy zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim

Pobyt dziecka w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo – wychowawczej z założenia ma charakter tymczasowy, do momentu odzyskania funkcji opiekuńczych przez biologicznych rodziców. W ramach pracy socjalnej prowadzona będzie praca z rodzicami biologicznymi w zakresie: utrzymywania stałych kontaktów z dziećmi umieszczonymi poza rodziną (w sytuacjach nie zagrażających wychowankom), możliwości wyjścia z trudnej sytuacji życiowej, podjęcia leczenia odwykowego, rejestracji w Powiatowym Urzędzie Pracy i zwiększenia aktywności w poszukiwaniu pracy, pomocy w załatwianiu spraw urzędowych itp.

Z danych opracowanych w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łódzkim Wschodnim w latach 2021-2028 wynika, że na terenie Powiatu Łódzkiego Wschodniego funkcjonuje niewiele instytucji wspierających funkcjonowanie rodzin.

W każdej z 6 Gmin Powiatu Łódzkiego Wschodniego działają:

- 1) Gminny lub Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej;
- 2) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- 3) powoływane przez Gminy Zespoły Interdyscyplinarne realizujące zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 4) gminne szkoły podstawowe;
- 5) przychodnie lekarskie zapewniające mieszkańcom podstawową opiekę zdrowotną.

W strukturach Powiatu Łódzkiego Wschodniego działają:

- 1) Zespół Szkół Nr 1 w Koluszkach (Technikum Nr 1 oraz Branżowa Szkoła I stopnia);
- 2) Zespół Szkół Nr 2 w Koluszkach (Technikum Nr 2 oraz II Liceum Ogólnokształcące);
- 3) I Liceum Ogólnokształcące im. H. Sienkiewicza w Koluszkach;
- 4) Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Koluszkach posiadające stanowiska zamiejscowe w Rzgowie i Tuszynie;
- 5) Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Koluszkach (Szkoła Podstawowa Nr 3 Specjalna wraz z oddziałami przedszkolnymi, Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy, Internat);
- 6) Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności dla mieszkańców Powiatu Łódzkiego Wschodniego i Powiatu Zgierskiego;
- 7) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

5.1. Wnioski do Programu

1. Rozbudowywanie i wspieranie rozwoju istniejącego systemu pieczy zastępczej w formie rodzinnej.

2. Pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych zawodowych, w szczególności rodziny zawodowej specjalistycznej.

5.2. Główny cel Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026

Propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego oraz rozwój pieczy zastępczej w celu zapewnienia dzieciom, które pozbawione są opieki i wychowania rodziców biologicznych, możliwości rozwoju i wychowania w warunkach zbliżonych do rodziny naturalnej.

5.3. Cele szczegółowe

5.3.1. Wspieranie rozwoju różnych form rodzicielstwa zastępczego.

5.3.2. Tworzenie systemu wsparcia rodzin zastępczych.

5.3.3. Organizowanie pomocy i wsparcia w procesie usamodzielniania pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.

5.3.1. Cel szczegółowy 1

Wspieranie rozwoju różnych form rodzicielstwa zastępczego

Zadania	Realizator i partnerzy	Harmonogram realizacji
Prowadzenie akcji informacyjnej o formach rodzicielstwa zastępczego z uwzględnieniem nowych form zawodowych rodzin zastępczych	PCPR, ośrodki pomocy społecznej, lokalne media, organizacje pozarządowe, Internet, media społecznościowe	Na bieżąco
Podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat pieczy zastępczej poprzez: - opracowanie i rozpowszechnianie ulotek informacyjnych - artykuły prasowe	PCPR, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, lokalne media, Internet, media społecznościowe	Na bieżąco
Pozyskanie kandydatów na rodziców zastępczych, w tym zawodowe rodziny pełniące funkcję pogotowia rodzinnego i specjalistyczne	PCPR, ośrodki pomocy społecznej, placówki opiekuńczo – wychowawcze, organizacje pozarządowe, sądy	Na bieżąco
Szkolenie i kwalifikowanie kandydatów na rodziców zastępczych i zawieranie umów cywilno – prawnych w sprawie opieki i wychowania powierzonych im dzieci	PCPR	Na bieżąco
Utworzenie własnego zespołu szkolącego w celu łatwiejszej i szybszej dostępności do szkoleń, poprzez wyszkolenie trenerów programu „RODZINA”	PCPR	IV kwartał 2024
Wdrożenie systemu cyklicznych szkoleń dla funkcjonujących rodzin zastępczych	PCPR, organizacje pozarządowe, Łódzki Urząd Wojewódzki w Łodzi	II i IV kwartał roku 2024, 2025, 2026
Rozwój grup wsparcia dla rodzin zastępczych oraz pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej	PCPR, organizacje pozarządowe	Na bieżąco

Wsparcie psychologiczne – pedagogiczne osób prowadzących rodzinną pieczę zastępczą	PCPR, organizacje pozarządowe	2024-2026
Podnoszenie kwalifikacji osób tworzących Zespół ds. pieczy zastępczej poprzez udział w szkoleniach	PCPR	Na bieżąco

5.3.2. Cel szczegółowy 2

Tworzenie systemu wsparcia rodzin zastępczych.

Zadania	Realizator i partnerzy	Harmonogram realizacji
Budowanie sieci współpracy z podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny	PCPR, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, sądy rodzinne, placówki oświatowe	2024-2026
Nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi świadczącymi pomoc na rzecz dziecka i rodziny – poradnictwo	PCPR, samorządy gminne	Na bieżąco
Zorganizowanie systemu specjalistycznego poradnictwa, w tym psychologicznego, prawnego, pedagogicznego dla rodzin zastępczych oraz dzieci przebywających w pieczy zastępczej	PCPR, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, asystent rodziny	Na bieżąco
Zapewnienie łatwiejszego dostępu do niezbędnych terapii i pomocy psychologicznej, logopedycznej itp.	PCPR	2024-2026
Ocena sytuacji dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z udziałem specjalistów z różnych dziedzin, np. psychologa, pedagoga, kuratora, a także innych specjalistów w zależności od indywidualnych potrzeb rodziny	PCPR, ośrodek adopcyjny, sąd, policja, służba zdrowia, szkoły, rodziny zastępcze, rodziny biologiczne	Na bieżąco
Inicjowanie tworzenia grup samopomocowych dla rodziców zastępczych	PCPR	Na bieżąco

5.3.3. Cel szczegółowy 3

Organizowanie pomocy i wsparcia w procesie usamodzielniania się pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.

Zadania	Realizator i partnerzy	Harmonogram realizacji
Wyrównywanie szans wchodzenia w dorosłe życie usamodzielnionym wychowankom, objęcie ich pomocą psychologiczną, pedagogiczną, prawną, socjalną, doradztwem zawodowym	PCPR, ośrodki pomocy społecznej, gminy, placówki opiekuńczo – wychowawcze, rodziny zastępcze, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Koluszkach, Powiatowy Urząd Pracy Łódź-Wschód, podmioty gospodarcze	Na bieżąco
Realizacja programów usamodzielnienia, ich modyfikowanie i dostosowanie do aktualnych potrzeb wychowanka	PCPR, placówki opiekuńczo – wychowawcze, rodzina zastępcza, ośrodki pomocy społecznej	Na bieżąco
Utworzenie grup wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków	PCPR, placówki opiekuńczo – wychowawcze, wychowankowie	Na bieżąco
Praca specjalistów z wychowankami w procesie usamodzielniania	PCPR, placówki opiekuńczo – wychowawcze, organizacje pozarządowe	Na bieżąco
Organizacja szkoleń dla osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze oraz rodziny zastępcze (warsztaty i kursy)	PCPR, ośrodki pomocy społecznej	Na bieżąco
Inicjowanie grup samopomocy dla osób usamodzielniających się	PCPR	Na bieżąco
Kontrolowanie sytuacji osób usamodzielnionych	PCPR	Na bieżąco

5.4. Priorytety Programu

1. Upowszechnianie i podnoszenie poziomu wiedzy na temat rodzicielstwa zastępczego na terenie Powiatu Łódzkiego Wschodniego.
2. Ścisła współpraca PCPR z ośrodkami pomocy społecznej, zobligowanymi do podejmowania działań zmierzających do zapewnienia odpowiednich warunków dzieciom pozbawionym właściwej opieki i wychowania ze strony rodziców biologicznych.
3. Rozwijanie form wsparcia dla rodzin zastępczych.
4. Kompleksowa pomoc dziecku.
5. Rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych (broszur, ulotek, plakatów) wśród lokalnej społeczności powiatowej.
6. Organizowanie kampanii medialnej pieczy zastępczej na terenie Powiatu Łódzkiego Wschodniego.
7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi promującymi ideę rodzicielstwa zastępczego.
8. Usprawnienie i przyspieszenie przepływu informacji pomiędzy instytucjami poprzez stronę internetową Powiatu i PCPR-u.

5.5. Zakładane rezultaty realizacji Programu

1. Zwiększenie świadomości społeczności lokalnej dotyczącej wartości rodziny poprzez podejmowanie działań promujących rodzicielstwo zastępcze.
2. Zwiększenie liczby niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych.
3. Zmniejszenie liczby dzieci przebywających w rodzinnych domach dziecka, poprzez rozwój rodzinnej pieczy zastępczej.
4. Wsparcie istniejących rodzin zastępczych poprzez organizowanie specjalistycznych szkoleń mających na celu podniesienie ich kompetencji opiekuńczo – wychowawczych, prowadzenie grup wsparcia, zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy, doposażenie ich mieszkań i przyznawanie świadczeń dla rodzin zastępczych.

5. Zatrudnienie odpowiedniej liczby koordynatorów w celu zindywidualizowania pracy z rodziną zastępczą i podopiecznymi oraz współpracy z asystentami rodziny, zatrudnionymi w gminach na terenie powiatu łódzkiego wschodniego.
6. Zapewnienie kompleksowej pomocy osobom usamodzielnianym oraz wsparcie w realizacji indywidualnych programów usamodzielniania, w tym poprzez wsparcie rzeczowe i finansowe.
7. Wzmocnienie procesu aktywizowania osób usamodzielnianych do uczestnictwa w życiu społecznym, kontynuowania nauki, uzyskiwania kwalifikacji zawodowych oraz podejmowania pracy.

5.6. Beneficjenci Programu

1. Dzieci przebywające w pieczy zastępczej.
2. Rodziny zastępcze i osoby prowadzące rodzinne domy dziecka.
3. Rodzice biologiczni dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.
4. Osoby usamodzielniane.
5. Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.
6. Rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę nad dzieckiem pozbawionym opieki rodziców zastępczych.

5.7. Realizatorzy Programu

Głównym realizatorem Programu będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które zostało wyznaczone na Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim zarządzeniem nr 63/2011 Starosty Łódzkiego Wschodniego z dnia 5 października 2011 r.

Koordynatorem realizacji Programu będą pracownicy Zespołu ds. Pieczy Zastępczej działający w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie.

Osoby odpowiedzialne za realizację Programu	
Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie	osoba nadzorująca wykonanie zaplanowanych działań
Starszy specjalista pracy socjalnej - koordynator	osoba odpowiedzialna za monitoring działań z zakresu wsparcia osób usamodzielnianych
Starszy specjalista pracy socjalnej	osoba odpowiedzialna za monitoring działań z zakresu wsparcia rodzin zastępczych, organizacji szkoleń oraz pozyskiwania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej

5.8. Partnerzy Programu

Partnerzy:

- 1) Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej;
- 2) Miejskie i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej;
- 3) poradnie psychologiczno – pedagogiczne;
- 4) szkoły i placówki oświatowe;
- 5) placówki pomocy społecznej;
- 6) Łódzki Urząd Wojewódzki w Łodzi – w tym Wydział Rodziny i Polityki Społecznej,
- 7) Sądy Rodzinne, kuratorzy zawodowi i społeczni;
- 8) policja;
- 9) organizacje pozarządowe;
- 10) służba zdrowia;
- 11) kościoły i związki wyznaniowe;
- 12) lokalne media.

6. Monitoring Programu

Monitoring Programu będzie polegał na zbieraniu i aktualizowaniu danych dotyczących realizacji założeń i działań w nim zawartych przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej będzie podlegał ewaluacji na przestrzeni kolejnych lat. Na początku każdego roku kalendarzowego sporządzane będzie sprawozdanie z postępu realizacji założeń programowych.

Monitorowanie poszczególnych zadań będzie dokonywane również poprzez analizę statystyczną zawartą w danych:

- 1) ilość porad udzielanych przez specjalistów;
- 2) ilość interwencji kryzysowych;
- 3) liczba rodzin niewydolnych wychowawczo z określeniem powodów zjawiska;
- 4) liczba rodzin, w których występuje zjawisko przemocy domowej;
- 5) liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych;
- 6) liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych;
- 7) liczba dzieci opuszczających rodziny zastępcze oraz placówki opiekuńczo – wychowawcze w celu powrotu do rodziny naturalnej lub przysposobienia;
- 8) liczba wychowanków usamodzielnionych;
- 9) wysokość środków przeznaczonych na realizację różnych programów celowych z podziałem na źródła finansowania;
- 10) wysokość środków przeznaczonych na pomoc pieniężną na częściowe utrzymanie dzieci w rodzinach zastępczych;
- 11) kwota wydatkowana na opłaty za pobyt dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych;
- 12) wysokość środków przeznaczonych na realizację ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

7. Promocja Programu

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej będzie promowany poprzez:

- 1) plakaty, broszury i ulotki informacyjne rozpowszechniane na terenie Powiatu;
- 2) informacje w mediach;
- 3) strony internetowe jednostek organizacyjnych powiatu oraz media społecznościowe;
- 4) w trakcie konferencji, spotkań szkoleniowych, imprez kulturalno – sportowych z udziałem adresatów.

8. Ewaluacja Programu

Ewaluacja powinna:

- 1) sprzyjać rozwojowi instytucji pomocy społecznej i projektów, które są w niej realizowane;
- 2) przyczyniać się do wzrostu skuteczności działań i odpowiedzialności osób, które te działania realizują;
- 3) przyczyniać się do promocji instytucji pomocy społecznej;
- 4) eliminować negatywne aspekty programu.

Analizę danych statystycznych PCPR będzie prowadziło rocznie w każdym roku obowiązywania Programu.

9. Miejsce i czas realizacji

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026 będzie realizowany na terenie Powiatu Łódzkiego Wschodniego jako kontynuacja działań zapoczątkowanych w Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2012 – 2014, 2015-2017, 2018-2020 oraz 2021-2023. Zadania zaplanowane do realizacji w ramach Programu będą wdrażane w formie ciągłej z uwzględnieniem bieżącej sytuacji i potrzeb Powiatu w zakresie pieczy zastępczej.

10. Zasady finansowania Programu

Program będzie finansowany z budżetu Powiatu Łódzkiego Wschodniego w ramach środków przyznanych dla Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, ze środków otrzymanych z budżetu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Sejmiku Województwa Łódzkiego, Wojewody Łódzkiego i przy wsparciu środków uzyskanych z Europejskiego Funduszu Społecznego.

11. Analiza SWOT Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej

Mocne strony	Słabe strony
1) PCPR jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej; 2) wykształcona i doświadczona kadra; 3) koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej; 4) dobre zaplecze organizacyjno-administracyjne; 5) dostępność bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego: prawnego, psychologicznego, socjalnego, grup wsparcia; 6) wypracowane zasady współpracy z gminami w zakresie pomocy dziecku i rodzinie; 7) wypracowane zasady współpracy z kuratorami w zakresie pozyskiwania informacji dotyczącej rodzin zastępczych oraz możliwości umieszczenia w nich małoletnich pozbawionych opieki; 8) zwiększająca się świadomość rodzin zastępczych w sprawie właściwych relacji z rodzinami naturalnymi dzieci.	1) niewystarczająca liczba specjalistycznych rodzin zastępczych; 2) niewystarczająca liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego w gminach; 3) niewystarczająca liczba mieszkań socjalnych w gminach dla wychowanków pieczy zastępczej; 4) niski poziom infrastruktury na rzecz pomocy i wsparcia rodzin w kryzysie na terenie Powiatu – konieczność korzystania z infrastruktury Miasta Łodzi; 5) trudności komunikacyjne – ograniczona dostępność do komunikacji publicznej, PKS, PKP, utrudniająca mobilność mieszkańcom, zwłaszcza osobom ze środowisk wiejskich, zagrożonych wykluczeniem; 6) ograniczone środki finansowe na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz rehabilitacji osób niepełnosprawnych. 7) zbyt mała liczba specjalistów z zakresu psychiatrii dzieci i młodzieży w publicznych placówkach zdrowia
Szanse	Zagrożenia
1) zwiększenie liczby asystentów rodziny; 2) zmniejszenie liczby dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej; 3) współpraca z pracownikami socjalnymi, asystentami rodziny, kuratorami i koordynatorami; 4) dostęp do środków unijnych; 5) sprawny przepływ informacji w celu lepszego doboru rodzin zastępczych; 6) współpraca z ośrodkiem adopcyjnym; 7) racjonalne wykorzystanie środków finansowych.	1) niedostateczna ilość środków finansowych przeznaczonych na rozwój pieczy zastępczej; 2) brak kandydatów do pełnienia rodzinnej, specjalistycznej pieczy zastępczej; 3) wypalenie zawodowe opiekunów zastępczych; 4) ograniczona możliwość wsparcia wychowanków w procesie usamodzielnienia; 5) brak perspektyw zatrudnienia zgodnego z aspiracjami młodych ludzi, wyjazdy zarobkowe za granicę; 6) częste zmiany w systemie prawnym, m.in. w zakresie pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, pieczy zastępczej itp.

12. Podsumowanie

„Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim na lata 2024 – 2026” wyznacza kierunki działań zmierzające do wzmocnienia istniejącego systemu pieczy zastępczej, a także jego rozwoju. Najważniejszym celem Programu jest zapewnienie odpowiedniej ilości miejsc w rodzinach zastępczych dla dzieci i młodzieży umieszczanych w pieczy zastępczej.

Zadaniem Programu jest usystematyzowanie i ukierunkowanie działań podejmowanych na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz samych rodzin zastępczych. Program zakłada tworzenie warunków dla poprawy jakości życia rodzin i dzieci. Niezbędne jest systematyczne podnoszenie świadomości społecznej o przyczynach i skutkach dysfunkcji oraz promocja rodzinnego stylu życia.

Spodziewanym efektem realizacji Programu ma być polepszenie sytuacji dziecka i rodziny, podniesienie poczucia bezpieczeństwa socjalnego, ograniczenie patologii społecznej, zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodziny i dziecka. Ograniczenie liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz zwiększenie liczby dzieci powracających pod opiekę rodziców biologicznych.

Przyjęcie programu nie oznacza obowiązku realizacji wszystkich działań w danym roku, czy okresie. Program ma charakter otwarty i będzie podlegał ewaluacji w zależności od pojawiających się potrzeb.

Założenia „Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej, które nie zostaną zrealizowane w latach 2024-2026”, będą uwzględnione w kolejnym programie.

Informacje o instytucji:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łodzi
Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Powiecie Łódzkim Wschodnim
al. Piłsudskiego 133d
92-318 Łódź
tel. 42 676 34 99
mail: pcpr@lodzkiwschodni.pl
www.pcpr-lodzkiwschodni.pl